

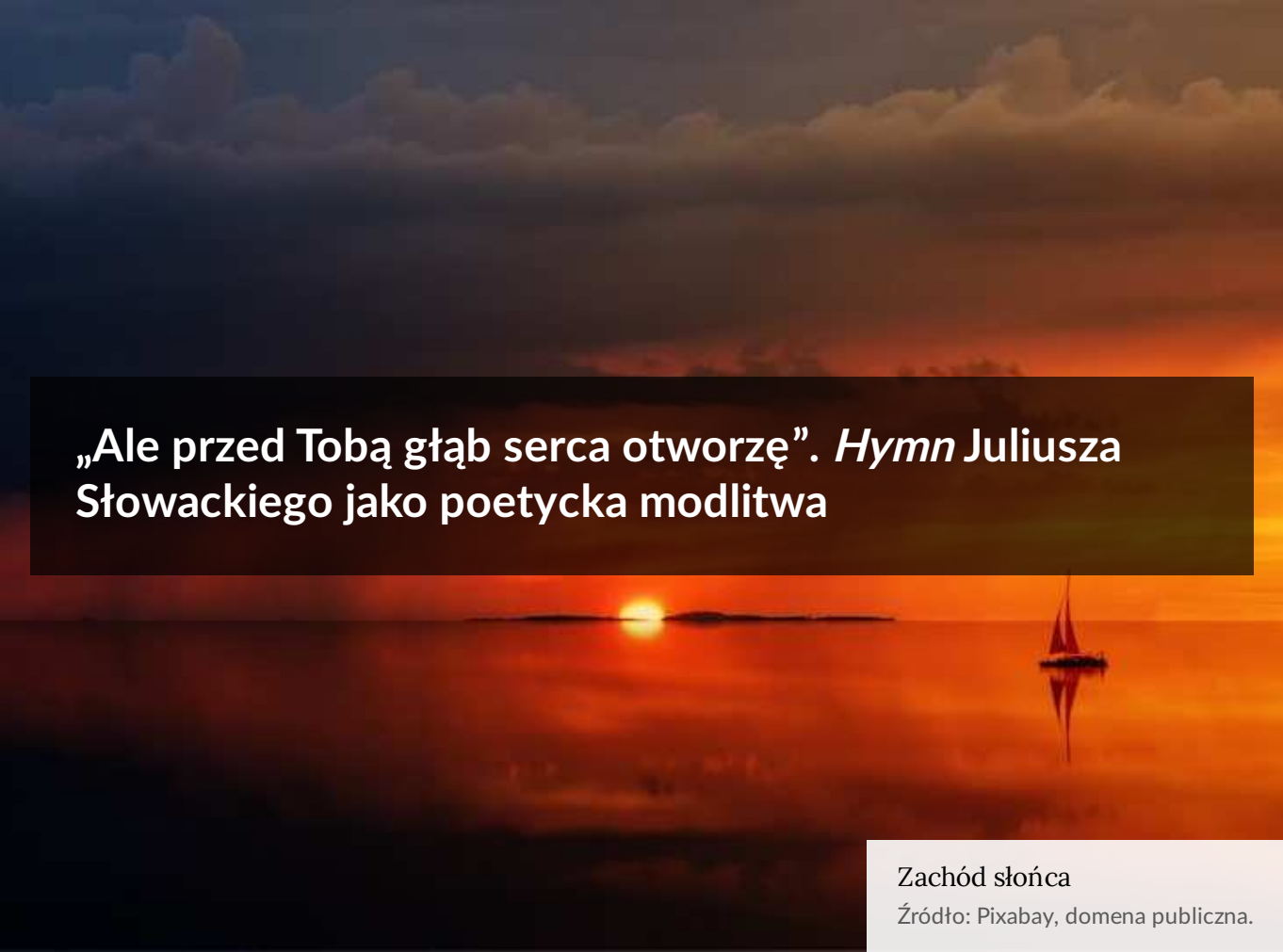

„Ale przed Tobą głąb serca otworzę”. *Hymn* Juliusza Słowackiego jako poetycka modlitwa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Kornel Ujejski, *Smutno nam, Boże!*, Kraków 1955.
- Źródło: Jacek Lyszczyna, *Dwa Hymny Juliusza Słowackiego*, Katowice 2015, s. 49–50.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Hymn*, red. J. Krzyżanowski, Wrocław 1949, s. 77–78.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, Wrocław 1959, s. 292.

„Ale przed Tobą głąb serca otworzę”. *Hymn* Juliusza Słowackiego jako poetycka modlitwa

Zachód słońca

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Wyobraź sobie, że musisz opuścić swój dom, kraj i bliskich. Podróżujesz po odległych zakątkach świata, ale nie możesz wrócić do ojczyzny. Wielu romantyków skazanych było właśnie na los emigrantów i tułaczy wędrujących po świecie. Daleko od domu, bez nadziei na zmianę sytuacji. Nie potrafili więc odnaleźć radości życia. Znajduje to odzwierciedlenie w powstałych wówczas utworach, które ukazują tęsknotę za krajem, smutek i nostalgię.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji *Hymnu* Juliusza Słowackiego jako poetyckiej modlitwy.
- Wymienisz wyróżniki utworów o charakterze modlitwy poetyckiej.
- Omówisz różne typologie modlitwy poetyckiej.

Przeczytaj

Hymn Juliusza Słowackiego, znany także pod szerszym tytułem: *Hymn o zachodzie słońca*, powstał podczas podróży. W sierpniu 1836 roku poeta wraz z przyjacielem, [Zenonem Brzozowskim](#), wyruszyli z Neapolu we Włoszech do Grecji, Egiptu, Palestyny, Syrii i Libanu. W liście do matki z 29 sierpnia 1836 roku Słowacki pisał:

” Juliusz Słowacki

Listy do matki

Puściłem się nareszcie w moją pobożną wędrówkę – przez Grecję, Egipt do Jeruzalem, i stoję już nad brzegiem morza Adriatyckiego, także podniósłszy nogę i wstąpiwszy w pierwszą falę, bijącą o brzeg piaszczysty, mogę dać pożegnanie Włochom; czekam tylko na statek kurierski, przyplływający co tygodnia do Otranto i z tego miasta wracający do Korfu, aby się dostać do tego anglo-greckiego miasta. Nie rozumiesz zapewne, moja droga, co mię do takiej nakłoniło podróży – ja sam prawdziwie nie mogę sobie wytłumaczyć, dlaczego z takim smutnym zapalem rzucam się w świat niezajomy, pełny niebezpieczeństw, gdy w Grecji rozboje, w Egipcie zaraza panuje.

Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, Wrocław 1959, s. 292.

Podczas wielkiej wyprawy poeta płynął Nilem, przemierzał na wielbłądach pustynię, medytował przez 40 dni w libańskim klasztorze, widział m.in. piramidy, grób Chrystusa, był w Betlejem. W Patras odwiedził Kanarisa, jednego z bohaterów greckich walk o niepodległość, a w Aleksandrii na audiencji przyjął go wicekról, Muhammad Ali. Swoje liczne przeżycia Słowacki opisywał w listach i w [raptularzu](#), w którym znalazły się zapiski z podróży, notatki, szkice, rachunki oraz akwarele i rysunki powstałe podczas romantycznej wyprawy i przez nią inspirowane. Słowacki notował swoje wrażenia, zbierał ciekawostki etnograficzne (dotyczące m.in. religii, strojów, obyczajów wschodnich), spisywał słowa i wyrażenia z języka arabskiego. W czasie

podróży tworzył również utwory literackie, m.in. poemat *Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu* oraz szereg innych tekstów, szczególnie listów poetyckich.

Apoteoza Słowackiego, pocztówka, przed 1913

Źródło: dostępny w internecie: Polona, domena publiczna.

W październiku 1836 powstał *Hymn*. Słowacki dokładnie określił okoliczności napisania utworu, opatrując go komentarzem: „*Pisałem o zachodzie słońca, na morzu przed Aleksandrią*”. Utwór jest jednym z najbardziej znanych liryków Słowackiego.

***Hymn* Juliusza Słowackiego jako modlitwa poetycka**

Hymn Juliusza Słowackiego łączy elementy biograficzne z refleksją egzystencjalną. Ma charakter modlitwy poetyckiej. Chrześcijaństwo ujmuje modlitwę jako osobowy akt „wzniesienia duszy do Boga”. Słownik języka polskiego podaje dwa znaczenia: modlitwa

1. «zwracanie się do Boga, bóstwa lub świętych z wyznaniem wiary, dziękczynieniem, prośbą lub skruchą»;
2. «słowa wypowiedane przez modlącego się, teksty modlitewne mające ustaloną formę»

Modlitwa poetycka, jak każda modlitwa, jest rodzajem mowy religijnej, jednak jako artystyczna kreacja nie zawsze może być uznana za osobiste wyznanie twórcy i świadectwo jego relacji z Bogiem. Formalnym wyróżnikiem utworów o charakterze modlitwy poetyckiej jest apostroficzność, czyli bezpośredni zwrot do Boga lub Matki Boskiej. Podmiot liryczny czasami zwraca się również do świętych i aniołów – boskich pośredników.

W *Hymnie o zachodzie słońca* podmiot liryczny kieruje swoje słowa do Boga, natomiast napisany po wybuchu powstania listopadowego *Hymn [Bogarodzica! Dziewico!]* Juliusza Słowackiego jest poetycką modlitwą do Maryi – bohaterki najstarszej polskiej pieśni religijnej.

Częstym motywem modlitw poetyckich była sprawa narodowa, a także powiązany z sytuacją polityczną kraju los wygnańca. *Hymn* Juliusza Słowackiego, w którym poeta stworzył postać pielgrzyma-tułacza pogrążonego w tęsknocie za Ojczyzną, stanowi sztandarowy przykład romantycznej modlitwy egocentrycznej.

Modlitwa poetycka była formą często stosowaną i rozwijaną w autorski sposób przez polskich romantyków. Liryki tego rodzaju tworzyli: Adam Mickiewicz (*Rozmowa wieczorna*) Cyprian Kamil Norwid (*Moja piosnka*), Zygmunt Krasiński.

” Juliusz Słowacki

Hymn

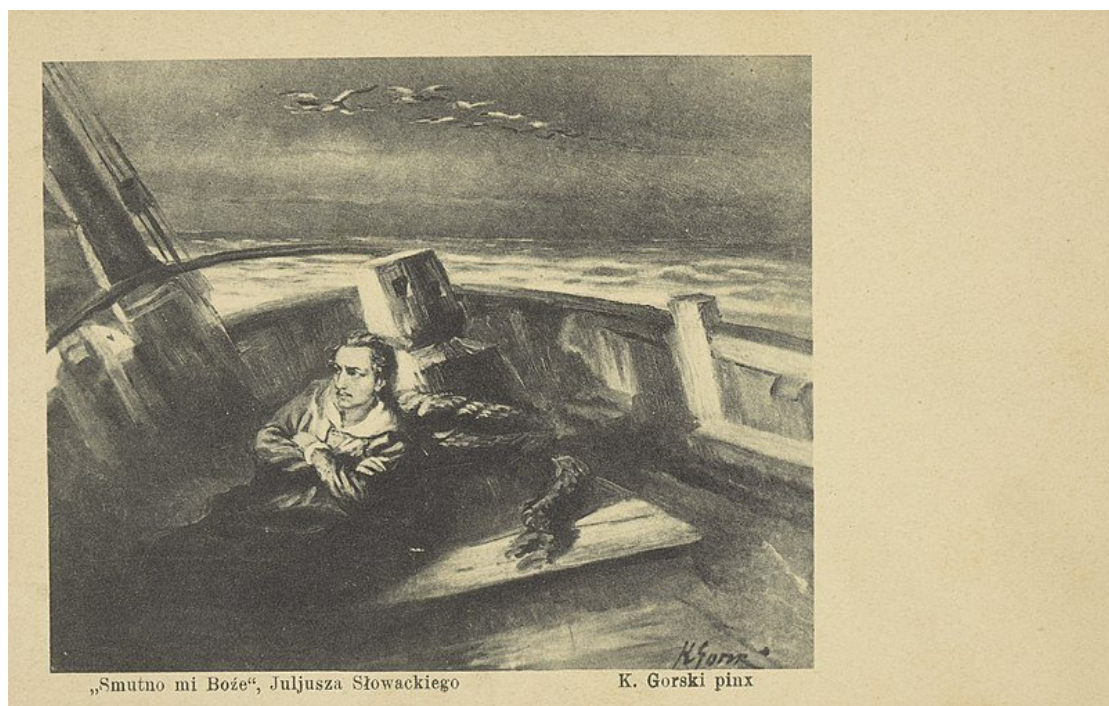
Smutno mi, Boże! Dla mnie na zachodzie
Rozlałeś tęczę blasków promienistą,
Przede mną gasisz w lazururowej wodzie
Gwiazdę ognistą,
Choć mi tak niebo Ty złocisz i morze,
Smutno mi, Boże!
Jak puste kłosa, z podniesioną głową,
Stoję roskoszy próżen i dosytu,
Dla obcych ludzi mam twarz jednakową,
Ciszę błękitu:
Ale przed Tobą głęb serca otworzę,
Smutno mi, Boże!

Jako na matki odejście się żali
Mała dziecina, tak ja płaczu bliski,
Patrząc na słońce, co mi rzuca z fali
Ostatnie błyski,
Choć wiem, że jutro błysnie nowe [zorze](#),
Smutno mi, Boże!
Dzisiaj na wielkim morzu [obłąkany](#),
Sto mil od brzegu i sto mil przed brzegiem,
Widziałem lotne w powietrzu bociany
Długim szeregiem.
Żem je znał kiedyś na polskim ugorze,
Smutno mi, Boże!
Żem często dumał nad mogiłą ludzi,
Żem prawie nie znał rodzinnego domu,
Żem był jak pielgrzym, co się w drodze trudzi
Przy blaskach gromu,
Że nie wiem, gdzie się w mogiłę położę,
Smutno mi, Boże!
Ty będziesz widział moje białe kości
W straż nieoddane kolumnowym czołom:
Alem jest jako człowiek co zazdrości
Mogił, popiołom...
Więc że mieć będę niespokojne łoże,
Smutno mi, Boże!
Kazano w kraju niewinnej dziecinie
Modlić się za mnie co dzień... a ja przecie
Wiem, że mój okręt nie do kraju płynie,
Płynąc po świecie...
Więc że [modlitwa](#) dziecka nic nie może,
Smutno mi, Boże!

Na tęczę blasków, którą tak ogromnie
Anieli Twoi w niebie rozpostarli,
Nowi gdzieś ludzie w sto lat będą po mnie
Patrzący – marli.
Nim się przed moją nicością ukorzę,
Smutno mi, Boże!

Pisałem o zachodzie słońca, na morzu przed Aleksandrią.

Źródło: Juliusz Słowacki, *Hymn*, red. J. Krzyżanowski, Wrocław 1949, s. 77–78.

Smutno mi Boże Juliusza Słowackiego

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

egotyzm

(łac. *ego* – ja); przesadne zajmowanie się własną osobą, własnymi przeżyciami, kierowanie uwagi otoczenia na siebie; egotysta postrzega świat przez pryzmat własnej osobowości i swoich doświadczeń

fatalizm

(łac. fatum – los); wiara w przeznaczenie i nieuchronność losu

hymn

(gr. hýmnos – pieśń pochwalna); uroczysta, podniosła pieśń o apostroficznym charakterze wypowiedzi; adresatem jest najczęściej personifikowane pojęcie (np. ojczyzna, wolność) lub ważna osoba

modlitwa

liryczna lub epicka wypowiedź kierowana do Boga; może mieć różny charakter – błagalny, dziękczynny, pochwalny; zwykle przybiera postać rozmyślań i kontemplacji na temat Boga i Jego relacji z człowiekiem

psychizacja krajobrazu

zabieg służący obrazowemu uzewnętrznianiu stanu duszy; uczucia rodzące się w duszy są wyniesione w krajobraz i powracają jako impulsy płynące od natury do człowieka

raptularz

(łac. raptularius, od raptus); porwanie, gwałtowne zabranie czegoś) – rodzaj notatnika, który służył do zapisywania różnych bieżących spraw, np. finansowych

Schemat

Polecenie 1

Uzasadnij, że *Hymn* Juliusza Słowackiego jest modlitwą poetycką.

Polecenie 2

Wypisz z *Hymnu* Juliusza Słowackiego środki stylistyczne, które pozwalają na klasyfikację utworu jako modlitwy poetyckiej. Do każdego z tych środków dopisz ilustrujący go cytat.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz zdania, które opisują relację pomiędzy człowiekiem i Bogiem przedstawioną w *Hymnie*.

- Bóg jest dobrym ojcem, który zawsze wysłuchuje prośb wiernych.
- Bóg jest powiernikiem tajemnic człowieka.
- Bóg to istota wieczna, a człowiek przemija.
- Bóg to artysta, który sprawia, że świat jest piękny.
- Bóg to pocieszyciel – modlitwa do niego koi serce człowieka.
- Bóg to surowy sędzia, który za złe uczynki karze ciężkim losem.

Ćwiczenie 2

Znajdź synonimy słowa „smutek” i ułóż je w kolejności od najłagodniejszych (określających najmniej dotkliwe odczucia) do najmocniejszych. Wyszukaj w *Hymnie* Juliusza Słowackiego cytaty ilustrujące różne rodzaje smutku, którego doświadcza podmiot liryczny.

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Sformułuj dwa argumenty potwierdzające tezę, że *Hymn* można uznać za przykład poetyckiej modlitwy.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, jaki związek dostrzegasz między naturą otaczającą postać mówiącą a stanem ducha i refleksjami „ja” lirycznego.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj podany fragment tekstu Jacka Lyszczyzny i napisz dialog, jaki mógłby prowadzić podmiot liryczny z Bogiem.

” Jacek Lyszczyzna

Dwa Hymny Juliusza Słowackiego

Cały Hymn jest [...] swego rodzaju spowiedzią, wyznaniem niepokojów, obaw i – win, gdyż w tych okolicznościach, wobec roztaczanych przed oczyma wędrowca barw zachodu słońca już sam smutek tak kontrastujący ze wspaniałością otoczenia i pozornie nieuzasadniony, wprowadzający dysharmonię, odczuwany musi być jako swego rodzaju wina. Drugi istotny moment – to sytuacja rozmowy z Bogiem [...]. Cały Hymn jest bowiem rozmową, nie monologiem, jak z pozoru mogłoby się zdawać, gdyż wypowiedzi podmiotu są replikami, tyle że druga strona przemawia za pomocą niekonwencjonalnych środków, nie słowami, ale pejzażem, wspaniałością zjawisk przyrody, patosem historii i przemijającego czasu, wreszcie nieskończonością wszechświata. Tak właśnie toczy się ta dziwna, pełna dramatycznego napięcia rozmowa człowieka ze Stwórcą, w zagubieniu na wodach rozciągających się aż po kres horyzontu, w świetle ostatnich promieni zachodzącego słońca.

Źródło: Jacek Lyszczyzna, *Dwa Hymny Juliusza Słowackiego*, Katowice 2015, s. 49–50.

Ćwiczenie 8

Dokonaj interpretacji porównawczej *Hymnu* Juliusza Słowackiego i utworu *Smutno nam, Boże!* Kornela Ujejskiego.

” Kornel Ujejski

Smutno nam, Boże!

Od Twego ludu, co w mękach umiera,
Ostatnia może dochodzi Cię skarga,
Bo nas już robak toczy i pożera,
I serce targa,
Bo tylko próchno świeci w naszej korze.
Smutno nam, Boże!
Choć nas Twój palec ostrzega strażniczy,
Dzieci-sieroty błądzimy wśród grzechów,
Ależ my, Panie wypili goryczy
Krocie kielichów,
Ależ my, Panie wyleli krwi morze...
Smutno nam, Boże! Na naszych braci palące się stosy,
Na naszych synów pragnących na palu
Gromy dorzucasz... miast chłodu i rosy!
Och, toż my w żalu
Wołamy gardłem zakutym w obrozę...
Smutno nam, Boże!
Pełni jesteśmy płaczu i żałoby,
Że domy nasze wróg kiedyś posiedzie
I znieważając wodzów naszych groby
Plwać na nie będzie,
Że nasze kości po świecie rozorze...
Smutno nam, Boże!
Że dotąd dębom skotłysanym nocą

Ojczyste słowa szeleszczą nad głową,
Że w całej ziemi jaskółki świegocą
Rodzinną mową,
A wielu synów pogardza nią może...
Smutno nam, Boże!
Że wszelkie ptactwo, co w obcy kraj leci,
Wiosną – łańcuchem pieśń powrotu nuci,
A z naszych braci pędzonych w zamieci
Żaden nie wróci –
Ciałami tylko wytyczą bezdroże...
Smutno nam, Boże!
Że wróg w lichwiarskie porwał nas objęcie,
Łzami-perłami naszymi [frymarczy](#),
A my bezsilni! i znać już pęknięcie
Na naszej tarczy,
Że wrogów na niej nie kruszą się noże...
Smutno nam, Boże!
I już więc nigdy, Panie, nie pocieszysz
Lud twój pokutny? Więdniemy jak liście
Pod Twoim okiem, a Ty nie przyśpieszysz
Zbawienia przyjdzie?!
Toż choć przed tobą klękamy w pokorze...
Smutno nam, Boże!

1846 r.

Źródło: Kornel Ujejski, *Smutno nam, Boże!*, Kraków 1955.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Oparek

Przedmiot: Język polski

Temat: „Ale przed Tobą głęb serca otworzę”. *Hymn* Juliusza Słowackiego jako poetycka modlitwa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielanekę, balladę, dramat romantyczny, powieść

poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wyводу oraz argumentację;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

20) Juliusz Słowacki, *Kordian*, wybrane wiersze, w tym *Grób Agamemnona* (fragmenty), *Testament mój*;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- dokona analizy i interpretacji *Hymnu* Juliusza Słowackiego jako poetyckiej modlitwy;
- wskaże w utworze cechy gatunków modlitwy poetyckiej;
- omówi różne typologie modlitwy poetyckiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/ tablica, pisak/ kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel może przedstawić uczniom zarys duchowej biografii Juliusza Słowackiego – przybliżyć sposób kształtowania się jego relacji z Bogiem, która będzie przedmiotem analizy przy omawianiu *Hymnu*. Zaznacza, że Słowacki we wczesnym okresie twórczości inspirował się Wolterem, czytał Kartezjusza i bliski mu był oświeceniowy deizm. Jego stosunek do religii był sceptyczny. Wczesne powieści poetyckie Słowackiego (m.in. *Żmija*, *Mnich*) i tragedia *Maria Stuart* miały już romantyczny charakter, jednak istotny zwrot w twórczości nastąpił po lekturze *Konrada Wallenroda* Adama Mickiewicza. Mimo sceptycznego nastawienia w młodości poszukiwania metafizyczne były wpisane w romantyczną biografię Słowackiego. Podróż na Wschód i czuwanie przy Grobie Świętym stały się znaczącymi doświadczeniami w rozwoju duchowym jednego z największych polskich mistyków epoki romantyzmu. W roku 1844 zaczął pisać prozą poetycką wykład filozofii *Genezis z Ducha*, w latach 1845-1849 pracował na poematem *Król-Duch*. Liryki genezyjskie uważa się za największe dzieło jego poetyckiego geniuszu.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel może zainicjować rozmowę na temat polskiego mesjanizmu, jako ideologii zniewolonego narodu, która łączyła refleksję religijną i filozoficzną z refleksją polityczną.
2. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i wprowadza ich w temat lekcji. Ustala z uczniami cele zajęć i kryteria sukcesu. Następnie prosi chętnego ucznia o głośne odczytanie *Hymnu*.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi uczniów o:
 - wskazanie cech modlitwy w utworze Słowackiego (modlitewnego charakteru tekstu),
 - określenie funkcji środków stylistycznych podkreślających modlitewny charakter wiersza,
 - wymienienie cech modlitwy poetyckiej,
 - omówienie relacji Bóg - człowiek.

3. Uczniowie przechodzą do fazy ćwiczeniowej, wspólnie wykonują polecenia w sekcji multimedialnej oraz ćwiczenia „Sprawdź się” (od 1 do 7).
4. Nauczyciel prezentuje uczniom postać Kornela Ujejskiego, autora liryki mesjanistycznej, również sięgającego po formę modlitwy poetyckiej. Chętny uczeń głośno odczytuje utwór Ujejskiego *Smutno nam, Boże!* (materiał do ćwiczenia 8). Następnie uczniowie wykonują to ćwiczenie, które może przybrać formę dyskusji moderowanej – stanowi także przejście do podsumowania.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o określenie znaczenia poetyki modlitwy poetyckiej w twórczości romantyków.
2. Nauczyciel nakreśla związek popularności liryki o charakterze modlitwy poetyckiej z romantycznym mesjanizmem (może przy tym zaznaczyć, że był to nurt zróżnicowany i dodać, że mesjanizm Słowackiego bywa nazywany mesjanizmem natchnienia lub mesjanizmem poetyckim).
3. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat spełnienia kryteriów sukcesu.

Praca domowa:

1. Modlitwa poetycka to rozmowa z Bogiem. Jeśli jednak nie uzyskujemy w tej rozmowie odpowiedzi, to nadal możemy mówić o dialogu? Uzasadnij własną opinię na ten temat.

Materiały pomocnicze:

- Jacek Lyszczyzna, *Dwa Hymny Juliusza Słowackiego*, Katowice 2015.

Wskazówki metodyczne

- Multimedia może stanowić podsumowanie zajęć.